

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമാസമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ അയോധ്യാകാണ്ഡേ

॥ പഞ്ചാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

|| പഞ്ചാധികശതതമഃ സർഗഃ ||

ശ്രീരാമം പ്രത്യയോദ്യാം ഗത്യാ രാജ്യഗ്രഹണാർഥം ഭരതസ്യാനുരോധഃ,
ജീവനസ്യാനിത്യതാം നിരൂപയതഃ ശ്രീരാമസ്യ “പിത്യനിധനഹേതോഃ
ശോകോ ന കർതവ്യഃ” ഇതി ഭരതം പ്രത്യുപദേശസ്തഥാ ശ്രീരാമേണ
പിതൃരാജ്ഞാപാലനാർഥമേവ രാജ്യമഗൃഹീത്യാ വനവാസായൈവ
സ്യാഭിപ്രായപ്രകടനം

തതഃ പുരുഷസിംഹാനാം
വ്യതാനാം തൈഃ സുഹൃദ്ഗണൈഃ |
ശോചതാമേവ രജനീ
ദുഃഖേന വ്യത്യവർത്ത || 2.105.1 ||

രജൻയാം സുപ്രഭാതായാം
ഭ്രാതരന്യേ സുഹൃദ്വൃതാഃ |
മന്ദാകിൻയാം ഹതം ജപ്യം
കൃത്യാ രാമമുപാഗമൻ || 2.105.2 ||

തൃഷ്ണീം തേ സമുപാസീനാ
ന കശ്ചിത് കിഞ്ചിദബ്രവീത് |
ഭരതസ്തു സുഹൃൻമധ്യേ
രാമം വചനമബ്രവീത് || 2.105.3 ||

സാന്ത്വിതാ മാമികാ മാതാ
 ദത്തം രാജ്യമിദം മമ |
 തദ് ദദാമി തവൈവാഹം
 ഭൃക്ഷ്യ രാജ്യമകണ്ടകം || 2.105.4 ||

മഹതേവാംബുവേഗേന
 ദിനഃ സേതുർജ്ജലാഗമേ |
 ദുരാവരം ത്വദന്യേന
 രാജ്യഖണ്ഡമിദം മഹത് || 2.105.5 ||

ഗതിം ഖര ഇവാശ്വസ്യ
 താർക്ഷ്യസ്യേവ പതത്രിണഃ |
 അനുഗന്തും ന ശക്തിർമേ
 ഗതിം തവ മഹീപതേ || 2.105.6 ||

സുജീവം നിത്യശസ്തസ്യ
 യഃ പരൈരുപജീവ്യതേ |
 രാമ തേന തു ദുർജീവം
 യഃ പരാനുപജീവതി || 2.105.7 ||

യഥാ തു രോപിതോ വൃക്ഷഃ
 പുരുഷേണ വിവർധിതഃ |
 ഹ്രസ്വകേന ദുരാഭോഹോ
 രൂഢസ്തന്ധോ മഹാദ്രുമഃ || 2.105.8 ||

സ യദാ പുഷ്പിതോ ഭൂത്യാ
 ഫലാനി ന വിദർശയേത് |
 സ താം നാനുഭവേത് പ്രീതിം
 യസ്യ ഹേതോഃ പ്രരോപിതഃ || 2.105.9 ||

ഏഷോപമാ മഹാബാഹോ
 തദർഥം വേത്തുമർഹസി |
 യത്ര ത്വമസ്മാൻ വൃഷഭോ
 ഭർതാ ഭൃത്യാൻ ന ശാധി ഹി || 2.105.10 ||

ശ്രേണയസ്ത്യാം മഹാരാജ
 പശ്യന്ത്യാഗ്രാശ്ച സർവശഃ |
 പ്രതപന്തമിവാദിത്യം
 രാജ്യസ്ഥിതമരിന്ദമം || 2.105.11 ||

തഥാനുയാനേ കാകുത്സ്മ
 മത്താ നർദന്തു കുഞ്ജരാഃ |
 അന്തഃപുരഗതാ നാർയോ
 നന്ദന്തു സുസമാഹിതാഃ || 2.105.12 ||

തസ്യ സാധ്യനുമന്യന്ത
 നാഗരാ വിവിധാ ജനാഃ |
 ഭരതസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
 രാമം പ്രത്യനുയാചതഃ || 2.105.13 ||

തമേവം ദുഃഖിതം പ്രേക്ഷ്യ
 വിലപന്തം യശസ്വിനം |
 രാമഃ കൃതാന്താ ഭരതം
 സമാശ്വാസയദാന്തവാൻ || 2.105.14 ||

നാന്തനഃ കാമകാരോ ഹി
 പുരുഷോഽയമനീശ്വരഃ |
 ഇതശ്ചേതരതശ്ചൈനം
 കൃതാന്തഃ പരികർഷതി || 2.105.15 ||

സർവേ ക്ഷയാന്താ നിചയാഃ
 പതനാന്താഃ സമുച്ഛയാഃ |
 സംയോഗാ വിപ്രയോഗാന്താ
 മരണാന്തം ച ജീവിതം || 2.105.16 ||

യഥാ ഫലാനാം പക്യാനാം
 നാൻയത്ര പതനാദ് ഭയം |
 ഏവം നരസ്യ ജാതസ്യ
 നാൻയത്ര മരണാദ് ഭയം || 2.105.17 ||

യഥാഗ്നിഗാരം ദൃഢസ്ഥുണം
 ജീർണം ഭൂത്യാപസീദതി |
 തഥാവസീദന്തി നരാ
 ജരാമൃത്യുവശംഗതാഃ || 2.105.18 ||

അത്യേതി രജനീ യാ തു
 സാ ന പ്രതിനിവർതതേ |
 യാത്യേവ യമുനാ പൂർണം
 സമുദ്രമുദകാർണവം || 2.105.19 ||

അഹോരാത്രാണി ഗച്ഛന്തി
 സർവേഷാം പ്രാണിനാമിഹ |
 ആയുഷി ക്ഷപയന്ത്യാശു
 ഗ്രീഷ്മേ ജലമിവാംശവഃ || 2.105.20 ||

ആത്മാനമനുശോച ത്വം
 കിമൻയമനുശോചസി |
 ആയുസ്സു ഹീയതേ യസ്യ
 സ്ഥിതസ്യാസ്യ ഗതസ്യ ച || 2.105.21 ||

സഹൈവ മൃത്യുർവ്രജതി
 സഹ മൃത്യുർനിഷീദതി |
 ഗത്യാ സുദീർഘമധ്യാനം
 സഹ മൃത്യുർനിവർത്തതേ || 2.105.22 ||

ഗാത്രേഷു വലയഃ പ്രാപ്താഃ
 ശ്വേതാശ്ചൈവ ശിരോരുഹാഃ |
 ജരയാ പുരുഷോ ജീർണം
 കിം ഹി കൃത്യാ പ്രഭാവയേത് || 2.105.23 ||

നന്ദന്ത്യദിത ആദിത്യേ
 നന്ദന്ത്യസ്തമിത്യേഹനി |
 ആത്മനോ നാവബുധ്യന്തേ
 മനുഷ്യാ ജീവിതക്ഷയം || 2.105.24 ||

ഹൃഷ്യന്ത്യുതുമുഖം ദൃഷ്ട്യാ
 നവം നവമിവാഗതം |
 ഋതൂനാം പരിവർത്തേന
 പ്രാണിനാം പ്രാണസങ്ക്ഷയഃ || 2.105.25 ||

യഥാ കാഷ്ഠം ച കാഷ്ഠം ച
 സമേയാതാം മഹാർണവേ |
 സമേത്യ തു വ്യപേയാതാം
 കാലമാസാദ്യ കഞ്ചന || 2.105.26 ||

ഏവം ഭാർയാശ്ച പുത്രാശ്ച
 ഇണാതയശ്ച വസൂനി ച |
 സമേത്യ വ്യവധാവന്തി
 ധ്രുവോ ഹ്യേഷാം വിനാഭവഃ || 2.105.27 ||

നാത്ര കശ്ചിദ് യഥാഭാവം
 പ്രാണീ സമതിവർതതേ |
 തേന തസ്മിൻ ന സാമർഥ്യം
 പ്രേതസ്യാസ്ത്യനുശോചതഃ || 2.105.28 ||

യഥാ ഹി സാർഥം ഗച്ഛന്തം
 ബ്രൂയാത് കശ്ചിത് പഥി സ്ഥിതഃ |
 അഹമപ്യാഗമിഷ്യാമി
 പൃഷ്ടതോ ഭവതാമിതി || 2.105.29 ||

ഏവം പൂർവൈർഗതോ മാർഗഃ
 പിത്യപൈതാമഹൈർധ്രുവഃ |
 തമാപനഃ കഥം ശോചേദ്
 യസ്യ നാസ്തി വ്യതിക്രമഃ || 2.105.30 ||

വയസഃ പതമാനസ്യ
 സ്രോതസോ വാനിവർതിനഃ |
 ആത്മാ സുഖേ നിയോക്തവ്യഃ
 സുഖഭാജഃ പ്രജാഃ സ്യുതാഃ || 2.105.31 ||

ധർമാത്മാ സുശുഭൈഃ കൃത്സ്നൈഃ
 ക്രതുഭിശ്ചാപ്ലഭക്ഷിണൈഃ |
 ധൃതപാപോ ഗതഃ സ്വർഗം
 പിതാ നഃ പൃഥിവീപതിഃ || 2.105.32 ||

ഭൃത്യാനാം ഭരണാത് സമ്യക്
 പ്രജാനാം പരിപാലനാത് |
 അർമാദാനാച്ച ധർമേണ
 പിതാ നസ്ത്രിദിവം ഗതഃ || 2.105.33 ||

കർമദിസ്തു ശുഭൈരിഷ്ടൈഃ
 ക്രതുദിശ്ചാപ്ലദക്ഷിണൈഃ |
 സ്വർഗം ദശരഥഃ പ്രാപ്തഃ
 പിതാ നഃ പൃഥിവീപതിഃ || 2.105.34 ||

ഇഷ്ട്യാ ബഹുവിധൈർയജ്ഞൈഃ -
 ഭദ്രാഗാമിശ്ചാവാപ്യ പുഷ്കലാൻ |
 ഉത്തമം ചായുരാസാദ്യ
 സ്വർഗതഃ പൃഥിവീപതിഃ || 2.105.35 ||

ആയുരുത്തമമാസാദ്യ
 ഭദ്രാഗാനപി ച രാഘവഃ |
 ന സ ശോച്യഃ പിതാ താത
 സ്വർഗതഃ സത്കൃതഃ സതാം || 2.105.36 ||

സ ജീർണമാനുഷം ദേഹം
 പരിത്യജ്യ പിതാ ഹി നഃ |
 ദൈവീമൃദ്ധിമനുപ്രാപ്തോ
 ബ്രഹ്മലോകവിഹാരിണീം || 2.105.37 ||

തം തു നൈവംവിധഃ കശ്ചിത്
 പ്രാജ്ഞഃ ശോചിതുമർഹസി |
 ത്വദ്വിധോ മദ്വിധശ്ചാപി
 ശ്രുതവാൻ ബുദ്ധിമത്തരഃ || 2.105.38 ||

ഏതേ ബഹുവിധാഃ ശോകാ
 വിലാപരുദിതേ തദാ |
 വർജ്ജനീയാ ഹി ധീരേണ
 സർവാവസ്ഥാസു ധീമതാ || 2.105.39 ||

സ സ്വസ്ഥോ ഭവ മാ ശോകോ
 യാത്യാ ചാവസ താം പുരീം |
 തഥാ പിത്രോ നിയുക്തോഽസി
 വശിനാ വദതാം വര || 2.105.40 ||

യത്രാഹമപി തേനൈവ
 നിയുക്തഃ പുൺയകർമണാ |
 തത്രൈവഹം കരിഷ്യാമി
 പിതുരാർയസ്യ ശാസനം || 2.105.41 ||

ന മയാ ശാസനം തസ്യ
 ത്യക്തും ന്യായമരിന്ദമ |
 സ ത്വയാപി സദാ മാനുയഃ
 സ വൈ ബന്ധുഃ സ നഃ പിതാ || 2.105.42 ||

തദ് വചഃ പിതുരേവാഹം
 സജ്ജതം ധർമചാരിണാം |
 കർമണാ പാലയിഷ്യാമി
 വനവാസേന രാഘവ || 2.105.43 ||

ധാർമികേണാനൃശംസേന
 നരേണ ഗുരുവർതിനാ |
 ഭവിതവ്യം നരവ്യാഘ്ര
 പരലോകം ജിഗീഷതാ || 2.105.44 ||

ആത്മാനമനുതിഷ്ഠ ത്വം
 സ്വഭാവേന നരർഷഭ |
 നിശാമ്യ തു ശൂഭം വൃത്തം
 പിതൂർഭശരഥസ്യ നഃ || 2.105.45 ||

ഇത്യേവമുക്ത്വാ വചനം മഹാത്മാ
പിതൂർനിദേശപ്രതിപാലനാർഥം |
യവീയസം ഭ്രാതരമർഥവചു
പ്രഭൂർമുഹൂർതാദ് വിരരാമ രാമഃ || 2.105.46 ||

|| ഇത്യർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
അയോധ്യാകാണ്ഡേ പഞ്ചാധികശതതമഃ സർഗഃ ||